

شبکه های اجتماعی مجازی و نوجوانان

مجید شمسایی

مشاور مدرسه

نام نویسنده مسئول:

مجید شمسایی

چکیده

ظهور هر رسانه ای در جامعه کارکردهای مثبت و منفی را به همراه دارد که کم توجهی به این اهمیت هر کدام می تواند آسیب های جدی را به همراه داشته باشد. شبکه های اجتماعی مجازی نیز از این امر مستثنی نیستند؛ بر همین اساس پژوهش حاضر با هدف شناسایی چنین ابعادی به بررسی شبکه های اجتماعی مجازی در بین دانش آموزان پرداخته است. در این تحقیق از روش پدیدار شناسی استفاده شده است و جامعه آماری آن دانش آموزان پسر متوسطه با حداقل ۲ سال عضویت در شبکه های اجتماعی مجازی ساکن شهرضا هستند که نمونه ای ۲۰ نفری از آنها انتخاب شده است. نتایج نشان می دهد که شبکه های اجتماعی مجازی، تقویت و توسعه ارتباطات اجتماعی، تفریح و سرگرمی، اطلاع یابی و اطلاع رسانی عمومی و کسب توانمندی های روز در نوجوانان را در پی دارد و از طرفی اعتیاد و وابستگی، کاهش فعالیت ها در دنیای واقعی و یک بعدی شدن نوجوانان از آسیب های این شبکه ها می باشد.

واژگان کلیدی: شبکه های اجتماعی مجازی- نوجوانان- آسیب.

مقدمه

با پیشرفت و گسترش صنعت ارتباطات در عصر حاضر که منجر به پیدایش شبکه ارتباطی و اطلاعاتی گسترده اینترنت شد، سرعت و حجم ارتباطات و اطلاعات مردمی در سطح جهان افزایش یافت و گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی جدیدی در فضای آن شکل گرفت که ماهیت آن با شبکه‌های اجتماعی گذشته که در فضای حقیقی تشکیل می‌شد، متفاوت بود. این شبکه‌های اجتماعی که از آن به «شبکه‌های اجتماعی مجازی»^۱ تعبیر می‌شود، سابقه چندانی ندارند و نخستین شبکه‌های مجازی در سال ۱۹۹۷ آغاز به کار کرد (سالووی و همکاران، ۲۰۰۸). این شبکه‌ها به افراد اجازه می‌دهند تا روابط اجتماعی خود را به طور مجازی ممکن سازند، به طوری که بدون نیاز به حضور در جمع یا موقعیت مورد نظرشان، امکان برقراری ارتباط را داشته باشند (بورگاتی و کراس، ۲۰۰۳) و می‌توانند برای مسائل کاری، روابط احساسی، شناسایی افراد با ویژگی‌ها و علاقه‌مندی‌های مشابه خود، تفریح و سرگرمی و به اشتراک گذاری علائق مانند موسیقی، ورزش، هنر یا سیاست مورد استفاده قرار گیرند (خمد، ۲۰۱۳).

الگوی ویژگی‌های شخصیتی همواره تاثیر بسزایی بر عقاید و تفکرات مربوط به مهره‌گیری از رسانه‌ها داشته است. به همین خاطر جمعی از روان‌شناسان و صاحب‌نظران، سعی کرده‌اند رابطه و تعمق در فضای مجازی را بر حسب صفات شخصیت تبیین نمایند. آن‌ها بر این باورند که فضای مجازی فرصت‌های جدیدی را برای نمایش و معرفی شخصیت در اختیار کاربران قرار می‌دهد.

در این فضا، یک فرد خجالتی تبدیل به یک فرد معاشرتی می‌گردد، یک فرد عادی تبدیل به یک فرد جذاب می‌شود، یک فرد متزلزل به یک فرد قدرتمند تبدیل می‌گردد. افراد وابسته قادرند تا قسمت‌هایی از خودشان را ارائه دهند که در حالت خودآگاهی از روبرویی با چنین جنبه‌هایی متنفر بوده و یا وحشت دارند، همچنین به شکل نزدیکی با شخصیت‌های بازی خود همانند سازی می‌کنند چرا که آن‌ها به این وسیله حس تایید و افزایش عزت نفس در مواجهه مجازی را تجربه کرده‌اند. (تارکل، ۱۹۹۶).

این چنین است که فضای مجازی به منظور تعریف هویت‌ها و لایه‌های ناشناخته و یا تولید گوناگونی سرکوب شده افراد تبدیل شده است. برخی مواقع لایه‌های پنهان، همان شخصیتی است که جوانان به علت محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی در دنیای واقعی مجبور به فرونشاندن آن هستند و اکنون در فضای مجازی به واسطه نوشتن و اغلب تحت نام مستعار، آن را فاش و آشکار می‌سازند. (امیر ابراهیمی، ۲۰۰۴).

شبکه‌های اجتماعی تغییرات بنیادین در سبک زندگی و فرهنگ جوامع مختلف ایجاد می‌کنند، این شبکه‌ها می‌توانند بر ادبیات افراد جامعه تاثیر بگذارند، پوشش آن‌ها و همچنین روابط با جنس مخالف را دگرگون کنند. کاربران شبکه‌های اجتماعی از این فضا برای بیان رویدادهای زندگی خود، خاطرات، موقعیت‌های اجتماعی و مانند این‌ها استفاده می‌کنند و یا از طریق به اشتراک گذاشتن افکار و عقایدشان با دیگران به گفتگو می‌پردازند و بدین ترتیب احساسات گوناگون خود را به گونه‌ای تخلیه می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند روند توسعه را نیز در جوامع به اصطلاح جهان‌سومی به چالش بکشند، به عنوان مثال روند رو به رشد استفاده دانش‌آموزان حتی در سنین دبستان و قبل از آن، از گوشی هوشمند و به تبع آن سایر فناوری‌های نوین سبب می‌شود فاصله‌ای که در گذشته میان کشور‌های توسعه یافته و توسعه نیافته از لحاظ استفاده از ابزارهای فناورانه نوین بود، کاهش محسوسی پیدا کند.

بیش از ۴۰ درصد کل کاربران شبکه‌های اجتماعی در ایران را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند. (سرمد نیوز، ۱۳۹۶) که به منظور مشارکت در گروه‌های اینترنتی، جستجوی اطلاعات و انجام بازی‌های رایانه‌ای به استفاده از رسانه‌های فضای مجازی روی آورده‌اند. پژوهش‌هایی مانند بولتون و همکاران (۲۰۱۴)، ساهو (۲۰۱۴)، اسپانسیل و گیتیم (۲۰۱۳) و کاپو (۲۰۱۲) نشان می‌دهند که کاربران برای خود ابرازی، تفریح، دستیابی به اطلاعات، عضویت در گروه‌ها، تاثیرگذاری بر دیگران، به روز شدن، کسب اطلاعات از نظر دیگران درباره موضوعات و مسائل مختلف از شبکه‌های اجتماعی، دسترسی به اطلاعات متنوع، کمک به یادگیری، طرح سوال، مباحثه بین افراد، تامل و تعمق در مسائل، رفع نیازهای عاطفی، پشتیبانی هیجانی و برآورده کردن خواست‌ها، تفریح، سرگرمی و پرکردن اوقات فراغت به طور رایگان، دریافت بازخورد، غلبه بر محدودیت‌های اجتماعی نظیر خجالت و رودرواسی و سهولت در برقراری ارتباط از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. در ایران نیز داستانی و همکاران (۱۳۹۴)، مرادی و همکاران (۱۳۹۳) و سلیمی و همکاران (۱۳۸۸) نشان می‌دهند که احساس تنها بودن نوجوان در خانواده، سهولت ارتباط با دوستان و سرگرمی، خودابرازی، توسعه فردی، دسترسی به اطلاعات، پرکردن اوقات فراغت، ایجاد و حفظ ارتباط با دوستان از دلایل مهم استفاده از شبکه‌های اجتماعی است.

رشد و پیشرفت هر جامعه‌ای وابسته به نظام آموزشی آن جامعه است؛ بنابراین اغلب کشورها سالانه بودجه هنگفتی را صرف آموزش و پرورش می‌کنند. در کشور ایران نیز با توجه به بستر فرهنگی و دینی موجود که بر رشد و پرورش انسان‌ها تاکید دارد، سالانه بودجه زیادی صرف تعلیم و تربیت می‌شود؛ اما برخی از عوامل وجود دارند که موجب هدر رفتن بخشی از سرمایه‌گذاری‌ها می‌شوند. رایج شدن فعالیت

¹ Virtual social networks

نوجوانان و جوانان در شبکه های اجتماعی مجازی، که به طور معمول قشر دانش آموز جامعه را شامل می شوند، می تواند یکی از عوامل در دهه حاضر باشد. از طرفی چون رویکرد آموزش و پرورش در مدارس یک رویکرد آموزشی و تربیتی برای رشد و پرورش دانش آموزان است، از این رو انجام چنین پژوهشی در زمینه آسیب شناسی شبکه های اجتماعی مجازی مفید است. بر این اساس تحقیق حاضر در پی پاسخ به این سوالات است: دانش آموزان با عضویت در این شبکه ها چه کاری انجام می دهند؟ از کدام امکانات شبکه ها بیشتر استفاده می کنند و مخاطرات احتمالی شبکه های اجتماعی کدام اند؟

روش

مقاله حاضر از روش کیفی با تکنیک مصاحبه عمقی بدون ساختار بهره گرفته و با روش پدیدار شناختی به شناسایی موضوع از منظر ۲۰ دانش آموز ۱۲ تا ۱۶ سال با سابقه حداقل دو سال عضویت در یکی از شبکه های اجتماعی مجازی اقدام نموده است. مصاحبه ها به صورت انفرادی در مدرسه و در بازه زمانی حداقل ۴۵ دقیقه ای صورت پذیرفت. پس از ضبط مصاحبه ها به منظور تحلیل، فایل صوتی تمام گفتگوها برای چندین و چند بار مرور و آن گاه بر روی کاغذ پیاده شد. یادداشت های اولیه طی چند مرحله به عبارت های موجزتر (در سطوح بالاتری از انتزاع) تبدیل شد. در مرحله بعد با برقراری ارتباط معنایی و مفهومی بین مقوله های استخراج شده (و حذف مقوله های فاقد دقت، ارتباط و غنای مفهومی) فرایند طبقه بندی صورت گرفت و چندین نوبت تکرار شد. در نهایت مفاهیم اصلی که همان دلایل بهره گیری کاربران و خرسندی ایشان از شبکه های اجتماعی مجازی باشد به دست آمدند.

یافته ها

از زمان ظهور شبکه های اجتماعی مجازی سالها می گذرد، اما در سال های اخیر شبکه های اجتماعی کاربردهای پیدا و پنهان زیادی یافته اند که نه تنها در گذشته هرگز سابقه نداشته بلکه در برخی از زمینه ها، الگوها و ارزش های سنتی را به چالش کشیده است و به فعالیت توأم با لذت در این شبکه ها، معنا و مفهومی فراتر از مصرف رسانه ای صرف می بخشد که در ادامه به مهمترین آن ها پرداخته می شود:

تقویت و توسعه ارتباطات اجتماعی

به لحاظ اهمیت روابط گروهی در سنین نوجوانی و ترجیح آن ها به صرف اوقات بیشتر با همسالان خود، کاربران، فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی را امکانی برای ادامه همراهی و همنوایی با حلقه دوستان تلقی می کنند. ضمن آن که فرد با عضویت در هر یک از شبکه های اجتماعی مجازی می تواند در قالب تعامل شبکه ای از طریق ابزارهای صوتی، تصویری، گرافیکی و متنی زوایای بیشتری از وجود دوستانش را دیده و جنبه های درونی و خصوصی تر ایشان را که بعضاً فرصت شناخت ایشان را نداشته درک نماید. در این میان ظرفیت های متنوع شبکه اعم از چت، انجام بازی، اشتراک موسیقی، فیلم، محتوا، عکس و... نیز کمیت روابط را بسط و کیفیت آن ها را ارتقا می بخشد.

همچنین بخشی از کاربران نوجوان، شبکه های اجتماعی مجازی را عرصه ای مناسب برای کشف دوستان جدید، ایجاد و گسترش تعامل اجتماعی با افرادی کاملاً نا آشنا، متفاوت از طبقه سنی، جنسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی جغرافیایی خود می بینند. آن ها ضمن جستجوی صفحات به آزمون و خطا می پردازند تا طی یک گفتگو چه به صورت چت و چه به شکل کامنت، افراد یا گروه هایی مشابه با علائق و افکار خودشان را بیابند.

بروز خود واقعی و تخلیه عاطفی

شبکه های اجتماعی از طیف ارائه دامنه ای از ابزارهای ارتباطی خلاقانه با حذف موانعی که گاه در ابزار نظر رود دیده می شود، زمینه دسترسی به گفتمان های مختلف، برون ریزی اعتقادات، دیدگاه ها، عواطف و تجربه ها و در عین حال جذب همراهان و موافقانی در حوزه های مختلف برای کاربران فراهم و نیاز به مورد توجه بودن افراد تامین می شود. صحبت های مصاحبه شوندگان حاکی از آن است که برخی از موضوعات مورد بحث در شبکه که به جهت حفظ ظاهر یا همراهی با دیدگاه های مسلط و هنجارهای اجتماعی موجود، در فضای واقعی، کمتر یا اصلاً بروز داده نشده اند، فرصت طرح و عرضه می یابند و افراد به ویژه کسانی که در ارتباط حضوری به سبب خجالتی یا گوشه گیر بودن تمایلی به ارتباطات حضوری ندارند در فضاهای شبکه های مجازی فارغ از هرگونه فشار یا کنترل بیرونی می توانند خود واقعی یا خود دلخواهشان را بنمایانند.

اطلاع یابی و اطلاع رسانی عمومی

نگاهی به شبکه های اجتماعی مجازی نشان می دهد اشخاص حقیقی و حقوقی بالاخص سازمان های رسانه ای دارای صفحه هستند و کاربران بسته به نیاز و تمایلاتشان جهت پیگیری علاقه های شخصی، اطلاع از اخبار و برنامه های غیر رسمی، رویدادهای اجتماعی، فرهنگی، ورزشی، هنری مانند شبکه های ماهواره ای، خانه های هنری، کنسرت ها، سالن های ورزشی و زیبایی، جشنواره ها، عضویت در کمپین های مختلف، تورهای هفتگی و نیز نشر اطلاعات دریافتی، آگاهی بخشی و تبادل نظر پیرامون اخبار نیز از این شبکه ها بهره می گیرند. اما نکته متمایز کننده شبکه های اجتماعی از دیگر رسانه ها، مشارکت کاربران در توزیع و تحلیل خبر است. چرا که خبر از طریق سایت های فاقد جنبه اجتماعی نیز قابل دسترس است. ضمن آن که در بسیاری از مواقع از خود خبر مهم ترند و با قیاس و تطبیق شنیده ها، واکنش سریع و صریح به برخی مسائل، گونه ای از کنترل غیر رسمی از پایین به بالا در جامعه جاری و ساری می سازند.

سرگرمی و تفریح

ظهور اینترنت و توسعه رسانه های مبتنی بر آن رسانه ای شدن فراغت و عرصه سرگرمی را به دنبال داشته است. در واقع نوجوانان با حضور در این پاتوق ۲۴ ساعته می توانند نه فقط نیمه های شب بلکه اوقات بیکاری در منزل را نیز با یکدیگر به تفریح، دیدن کلیپ ها و عکس ها و ... بگذرانند و تجربه فراغتی مشترک و لذت بخشی را در کنار فعالیت های روزمره خود دنبال نمایند.

کسب توانمندی های روز؛ دریچه ای به فضای جهانی

پیشرفت های گسترده و سریع در فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث شد که نوجوانان و جوانان با یادگیری مهارت های اینترنت از محدودیت های جامعه سنتی فاصله گرفته و بسیاری از خواسته های ذهنی خود از جمله تولید کننده و تاثیرگذار بودن را در بستر شبکه های اجتماعی مجازی تحقق یافته ببینند. این احساس توانمندی با توسل به ظرفیت ها و تولید محتوای صوتی، تصویری و توزیع آن ها در شبکه های اجتماعی مجازی روز به روز تقویت می شود و لذت و رضایت همراهی با دستاوردهای جامعه جهانی این طیف را ترغیب به پویایی بیشتر می نماید.

بحث و نتیجه گیری

همچنین که در این مقاله آمده است؛ کاربران نوجوان به منظور تداوم ارتباطات دوستانه فعلی، احیای روابط دوستانه قدیمی، دوستیابی، اطلاع یابی، خود اظهاری، فرار از تنهایی، تخلیه عاطفی، سرگرمی و تفریح، ارتباط با جنس مخالف، اطلاع رسانی، نظارت اجتماعی و سیاسی، محدودیت گریزی، ورود به دنیای مدرن، در فضای شبکه های مجازی حضور یافته و از تعاملات شبکه ای خود احساس رضایت و خرسندی می کنند. طبق مصاحبه ها و مشاهدات انجام شده در این پژوهش، شبکه های اجتماعی فراتر از بعد ابزاری و فناورانه آن، به صورت پدیده ای فرهنگی- اجتماعی نمود یافته است. انگیزه ها و دلایل کاربران جوان برای فعالیت در این شبکه ها ضمن آن که به تسهیل و تکمیل ارتباطات و تعاملات اجتماعی ایشان مربوط می شود، با شرایط اجتماعی و محدودیت ها، نقصان ها و نارسایی های فرهنگی مرتبط می نمایند و در مقام جایگزین برای جبران نیازهایی بر می آید که در فضای واقعی به نوعی مغفول و سرکوب شده است. همچنین می تواند گویای تغییر ذائقه، سلیقه و سبک زندگی نوجوانانی باشد که در فضای مجازی تجدطلبی شان را با یکدیگر به اشتراک می گذارند. به این معنا که داشتن یک صفحه به عنوان فرصت کاربران برای ارتباط با گروه دوستان فضای واقعی تلقی می شود و تا اندازه ای برای جبران کمبود فضاهای فرهنگی، فراغتی و ارزان قیمت، سینما، ورزشگاه ها و مکان های تفریحی در شهر و البته محدودیت زمانی حضور در همان فضا ها و یا جبران مشکلات روابط رودررو مانند خجالت یا ترس از طرد شدن مورد استفاده کاربران قرار می گیرد. همچنین فعالیت در فضای مجازی در جامعه ای که جمع گرایی، خانواده محوری و تفکیک جنسیتی را در بسیاری از حوزه ها به رسمیت می شناسد؛ به عقیده برخی کاربران فرصت شادی و تفریح، خودگشودگی، تعامل با جنس مخالف یا فضایی است که به دور از فرهنگ رسمی، کنترل والدین و هنجارهای اجتماعی به آن ها عاملیت انتخاب سبک زندگی را هرچند اندک و در قالب مجازی عطا می کند.

شبکه های اجتماعی مجازی که شاه راه ارتباطی نوجوانان با جهان فراتر از مرزهای ملی محسوب می شود؛ به عقیده لرنر تجربه ای نیابتی است که قدرت تخیل را افزایش می دهد، فرد به نحو روزافزونی قادر به دیدن خویش در جای دیگری می شود و ممکن است به شدت با موقعیت خود اومتفاوت باشد که بدون وجود شبکه در اختیار وی قرار نمی گرفت. شبکه های اجتماعی عرصه اطلاعات، شناخت و تصمیم گیری را بر کاربران نوجوان و جوان می گشاید و این امر نه تنها بر تفاوت و تمایز میان کاربران نوجوان و دنیای بزرگسال صحنه می گذارد، بلکه ممکن است میان نسل های جوان نیز شکاف ایجاد کند و به طور افراط گونه ای روند سایبرنیتیک شدن فضای ذهنی و فاصله گرفتن از

فضای واقعی را در کاربران نوجوان و جوان تقویت کند. بنابراین سیاست گذاری فرهنگی در حوزه فناوری های نوین مشخصه های خاصی را می طلبد که از مهم ترین آن ها توجه به نیازهای نوجوانان و تربیت آنان به عنوان شهروندانی است که بتوانند در جامعه موجود زندگی کنند و برای آینده آماده شوند.

بر اساس یافته های این پژوهش، یکی از انگیزه های اصلی دانش آموزان در استفاده از شبکه های مجازی، سرگرمی، تفریح و خود ابرازی است. بر این اساس برای کاهش آسیب های این شبکه ها بر نوجوانان می توان زمینه های خود ابرازی و تفریح جوانان را با برگزاری مسابقات متنوع ورزشی، علمی و تفریحی فراهم نمود.

از سوی دیگر کارکرد منفی شبکه های اجتماعی چنان گسترده است که هر یک از آن ها پژوهش جداگانه ای را می طلبد. با نگاه جمالی به تاریخ وسایل ارتباطی، همواره شاهد نوعی وابستگی و اعتیاد در بین اعضای جامعه در زمان ظهور رسانه خاص بوده ای، این بار به نظر می رسد این اعتیاد گریبانگیر کاربران شبکه های اجتماعی شده است. اعتیاد و وابستگی کاربران به این شبکه ها، کاربر را از انسان چند وجهی خارج می سازد و فعالیت های روزمره وی را تحت تاثیر قرار می دهد. شبکه های اجتماعی کاربران مخصوصاً نوجوانان را در حبایی قرار می دهد که این حباب پیوند آن ها را با محیط خارج از آن را تضعیف می سازد. طبق نتایج پژوهش، اکثریت قریب به اتفاق کاربران اظهار کرده اند که فعالیت در این شبکه ها برخی از فعالیت های آن ها در دنیای واقعی کاهش داده است، کاهشی که معطوف به برخی فعالیت های سازنده چون برقراری ارتباطات چهره به چهره، کتاب خواندن و ورزش کردن می شود. اموری که پیشتر نیز تحت تاثیر دنیای صنعتی و ارتباطی کاهش محسوس یافته بود. همچنین بیش از نیمی از کاربران ابراز کرده اند که نمی توانند در شبکه های اجتماعی فعالیت نکنند. موارد ذکر شده را از زاویه دیگری نیز می توان مورد بررسی قرار داد و آن سواد رسانه ای دانش آموزان است؛ سواد رسانه ای به معنی نوعی درک متکی بر مهارت از سوی مخاطبان رسانه است و قدرت تمیز و تشخیص آن ها را در جهت رهایی از سلطه رسانه ها فراهم می سازد. کاربر فعال در برابر پیام های رسانه ای مصونیت دارد و مکانیزم سواد رسانه ای به مخاطبان کمک می کند از حالت مصرف کننده خارج شوند. سوادی که در خصوص کاربران شبکه های اجتماعی این پژوهش کمتر نمود یافته است.

همچنین، نوجوانان تمرکزشان تنها بر مباحث و محتواهایی که علاقه مند هستند باقی بمانند و در گشودن افق های جدید بر آن ها تا حدودی ضعف دارند؛ این مسئله زمانی قابل تامل می شود که بیش از نیمی از کاربران شبکه های اجتماعی علاقه مند به محتواهای جوک، لطیفه و طنز این شبکه ها هستند، محتواهایی که جز متون وزین قرار نمی گیرند و عموماً ترویج دهنده فرهنگ عامیانه، گسترش شایعه، تفرقه افکنی بین گروه های قومی، اجتماعی و... هستند. فرهنگی که می تواند آسیب های اجتماعی را به همراه داشته باشند و همبستگی اعضای جامعه و تداوم حیات اجتماعی را به خطر بیندازند.

نتیجه آن که شبکه های اجتماعی به عنوان فرصت نوین ارتباطی که محصول همگرایی رسانه هاست بالقوه می توانند به عنوان ظرفیت بی بدیل در پیوند مجدد انسان های مجزا و توده وار فعالیت کنند لیکن همین فرصت بی بدیل اگر غیر کارشناسانه در بین اعضای جامعه رسوخ یابد می تواند به تعارض ها و تناقض های حوزه ارتباطی دامن بزند.

منابع و مراجع

- [۱] داستانی، میثم، جواد کرامتی، علی پور فاطمی و علی اکرامی (۱۳۹۴). «دلایل و انگیزه استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گناباد»، مجله علمی کاسپین، شماره ۲: ۲۷-۲۴
- [۲] سلیمی، عظیمه، بهرام جوکار و روشنک نیک پور (۱۳۸۸). «ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساسات نهایی در استفاده از اینترنت»، فصلنامه مطالعات روان شناختی، شماره ۵: ۱۰۲-۸۱.
- [۳] مرادی، شهاب؛ مجتبی رجب پور، فرحناز کیان ارثی، نادر حاجلو و ناهید رادبخش (۱۳۹۳). «انگیزه های استفاده از شبکه های مجازی اجتماعی»، فرهنگ در دانشگاه آزاد اسلامی، شماره ۴: ۱۱۸-۹۵.
- [4] Amir Ebrahimi, M. (2004). Peformance in Everyday life and Rediscovery of the self in Iranian webligs cited 29 Nowember, Available from word wide web: <http://www.badjens.com/deriscovery>.
- [5] Bolton, R. N. , Parasuraman, A. , Hoefnagels, A., Migchel., Kabadayi, S., Gruber, T.,& Solnet, D.(2013). Understanding Generation Y and their use of social media: a review and research agenda. *Journal of Computer- Medical Communication*, 20(5), 504-519.
- [6] Borgatti, S. P. & Cross, R.(2003). A relational view of information seeking and learning in social networks. *Management science*, 49(4), 432-445.
- [7] Capua. I. D(2012). A literature Review of Research on Facebook Use. *The Open Communication Journal*,6, 37-42.
- [8] Hamade, S. N. (2013). Preception and use of social networking sites among university students. *Library Review*, 62(6/7), 388-397.
- [9] Sahu. S. K (2014). The Impact of Social Media on University Learning. *Journal of Library and Information Sciences*. 2(201, 87-93).
- [10] Sponcil, M., & Gitimu, P. (2013). Use of social media by college students: Relatonship to communication and self-concept. *Journal of Technology Research*, 4(1), 37-49.
- [11] Turkle, S.(1996). Who am we. In trend david(ed), Reading digital culture. Oxford. Blakwell.